

Livstidsdommen mot Eli Justsdatter Røbekk av 1819

Høyesterett, Voteringsprotokoll 9, 1819-1819, Riksarkivet, side [225a-229a](#).

Den 5. januar 1819 fødte den ugifte og 36 år gamle Elen Jacobsdatter Røbekk et barn. Hennes mor Eli Justsdatter Røbekk, kuttet barnets navlestreng, pakket det i et laken og bar det med seg det korte stykket over til sin egen bolig. Inne, i det hun skulle sette seg i en stol ved kakkelovnen, falt det nyfødte barnet ut av hennes armer og traff gulvet med et slag mot hodet. Eli fryktet at dette slaget skulle gjøre barnet til en krøpling, knyttet et strømpebånd om halsen på det og la barnet i en kasse. Hennes eldste datter, Marit Jacobsdatter, oppsøkte sin søster like etter at fødselen var over og fikk da høre at barnet var svært svekket pga. et fall Elen hadde hatt under svangerskapet, og derfor døde etter kort tid. Marit tilkalte barnefaren, en fattig husmannssønn (ukjent), og ba ham om å begrave barnet samme natt i all hemmelighet.

Bygdesnacket, som i utgangspunktet bekymret moren ville ramme dem, om forholdet mellom den mer velstående datteren og en fattig husmannsønnen skulle bli kjent, må ha rammet dem om dødsfallet under fødselen i stedet. For kort tid etter ble det igangsatt undersøkelser i sakens anledning, som også innbefattet obduksjon av barnet. Behandlingen i lavere rettsinstans er ikke kjent, men allerede i juli ble saken behandlet i Høyesterett. Og der, som det fremkommer av voteringsprotokollen, dømmes Eli Justsdatter for barnedrap, datteren Elen for "mislighed ved fødselen"¹, mens hennes søster Marit frikjennes.

Voteringsprotokollen.

1819 den 6 Julÿ, blev i Sagen N° 209 (: JN^o 106 :)

Overauditeur Hielm, Actor c:

- 1) Elen Jacobsdatter Røbak
- 2) Elie Justsdatter ibid² og
- 3) Marthe Jacobsdatter Røbak

voteret saaledes:

1) Debes^A Ifølge Anmeldelse om Mislighed ved Elen Jacobsdrs Barnefødsel blev Forhør nedsat den 19 Jan. c: A³, hvorunder det oplystes at hun den 5 s: M⁴. og havde født et Barn, som af Barnefaderen hemelig om Natten blev begravet. Forhøret fortsatte flere dage, men den rette Sandhed var ikke at erholde, da de Tiltalte søgte at lægge Skjul paa samme. Den 1 Febr afholdes Obductions Forretning, ifølge hvilken det fødte Barn maae antages at have vært fuldbaaret;

hvorfor der paa Hovedet fantes en blaa Plet, som Obducenten erklærte at maatte være forårsaget ved en Beskadigelse efter Fødselen og for at være Aarsagen til Barnets død.

D: 5 Febr udstettes Rettens Ordre mod de 3 Tiltalte. Samvittigheden havde imidlertid rørt Elie Justsdr. Røbek, som af egen Drift den 11 Febr forklarede, at hun afskar Barnets Navlestreng og bragte same i et Lagen hen til sin Boelig der laae 200 Skritt derfra, samt at, skjønt der ikke paa Loftet hvor Fødselen skede fornames Liv for Barnet, hun dog underveis mærkede at same rallede, men at hun ikke destomindre efter nogen Tvivlraadighed bragte det fram, hvor det ved den Leilighed at hun skulde tage en Stoel for at sætte sig ved Kakelovnen faldt af hendes Arm, hvorved det fik et Stød, som hun befrygtede skulde gjøre det til en Krøbling, hvorfor hun bandt sit Strømpeband om Barnets Hals og lagde det derpaa i en Kasse.

Denne Forklaring af Moderen Elie foranlediged Datteren Elen Jacobsdatter til ogsaa at forandre sin Forklaring dithen, at Moderen havde raadet hende at skjule Svangerskabet og at snøre sig, hvilket hun dog ikke længe utholdt; at Barnet ikke gav Livstegn fra sig ved Fødselen, som ikke foregikk i Fjøset saaledes som Moderen Elie bad hende om, men paa hendes sædvanlige Leie; at hendes Søster strax efter Fødselen kom tilstede og kort efter hendes Moder, som af hende forklaret, bragte barnet hjem til sig, samt at hun ikke siden saae til barnet derfor forandret hun sin forrige Forklaring om at Barnet ikke skulde vært fuldbaaret, hvilken hun havde afgivet efter hende Moders Raad.

Den 3de Tiltalte Marith Jacobsdr har forklart at ligesaa hun paa Underet(nin)g om at Elen var syg som tilseede, saaledes kom hun ogsaa til hende strax efter Fødselen; at hun ikke saae om barnet var dødt eller levende, men trodde det første da Moderen sagde at det var dødt og angav som Aarsag et Fald som Elen under sit Svangerskab havde gjort; at hun deraarsag ikke gjorde sig nogen

Betænkelighed ved at anmoede barnefaderen om at begrave barnet, Den Tiltalte er en Søster af Elen Jacobsdr. som tjener hos hende. Barnefaderen erindere ikke Tiden da han havde Samtale med hende samt at Elen ikke har talt til ham om sit Svangerskab. Hvad N° 1 angaar, da for hendes Moder N° 2 og hendes Søster N° 3 baade været underrettet om at hun skulde føde, og ligeledes været tilstede strax efter Fødselen, hun har beredt sig paa børnetøi, hun har vel skjult sit Svangerskab, men det er sket efter hendes Moders Raad og naturlig er det at det undrages den almindelige Opmærksomhed en del der bliver Visked om at hun Fødsel skal forgaa; hun har ikke saavidt man kan erfare fortaget sig nogen lovstridig Handling mod barnet, hvis Liv siges at have været svagt og derfor af den nylig forløste Moder ikke blev bemærket. Imidlertid har hun ikke aabenbart sit Svangerskab for barnefaderen der spurgt derom; hun kunde have faaet fuldstændigen hjælp, da det er oplyst at der boer en Gjordemoder i Nærheden, som ved Kunstens Hjælp kunde have bragt Liv i det svage Barn. Jeg skulde derfor troe at Underdomeren virkelig har dømt hende i 2 Aars Tugthuus Arbeide for hendes Mislighed ved barnefødselen.

Betræffende N° 2, Elie Justsdr. da er hun den eneste skyldige, thi hun har raadet Elen til at skjule sit Svangerskab, formaaet N° 1 og 3 til at legge skjul paa Sandheden under Forhøret, samt foretaget sig saadanne Handlinger der vidner om hendes onde Intention med barnet. Vel antager Obdusenten at barnets Død er foraarsaget ved det Stød same sted ved at falde af hendes Arm; men det Strømpeband som blev lagt om Barnets Hals maate dog fremskynde døden og gjøre samme uundgaaelig, hvilken dog var uvis efter det Stød barnet havde faaet. Undskyldningen at hun frygtede det skulde blive Krøbling kan naturligvis ikke reflecteres paa. Hendes bevæggrund synes efter Elens Forklaring at have vært den Skam hun følte ved at hendes datter Elen som Gaardmandsdatter var besvangret af en fattig Husmandssøn.

Der synes endog at have været et slags Plan fra Moderens Side om at skaffe barnet tilside 6-9-1 tror jeg dog ikke kan anvendes paa et Tilfælde som nærværende; men underrettens Dom bør for hendes Vedkommende stadfæstes.

N° 3, Marith Jacobsdr. angaaende, da synes det som hun fra først til sidst var uvidende om at Barnet havde Liv, men forholder det sig saaledes, saa finder jeg ikke at hun har gjort sig skyldig i nogen Brøde, som skulde bestaae deri, at hun har anmodet Barnefaderen at begrave Barnet hemelig tvertimod 6-6-9, samt at hun paa sin Moders Tilskyndelse har lagt skjul paa Sandheden. Den Straf Underdomeren har tilfundet hende finder jeg passende.

Concl.⁵

Underrettens Dom bør saavidt paa anket er med Magt at stande. I Sall: til Actor for H: R: betaler de Tiltalte in solidum 24 spec.-

Uagtet Elie Justsdr. Forhold har vært strafværdigt troelig dog hun bør indstilles til Tugth: Arb: paa livstid paa følgende Grunde 1) fordi det efter Obduct: Forret: er Grund til at antage at Barnet ikke vilde have levet efter den ulykede

Beskadigelse paa Hovedet om end Tiltalte ikke havde qvalt det med Strømpebaandet 2) fordi Barnet efter det svage Liv det ytrede, sandsynlig efter det bekomne Stød vilde blevet en Krøbling og saaledes ført et ulykkelig og beklagelig Liv 3) fordi hun stedse forhen har viist et godt Forhold, saa at man maae antage at hun har ladet sig forlede af falsk Æresfølelse og 4) fordi et nyfødt Barn ikke kan have den Interesse som et mer udviklet.-

2) Langberg^B Ihenseende til N° 1 enig med Debes. Jeg antager ogsaa som Debes at N° 2 ikke ansees med Straf for Mord efter 6-9-1, thi der er intet Spor til at hun forsætlig har sluppet Barnet af sin Arm. Dermed tror jeg ikke at N° 3 i mindste Maade har gjort sig skyldig til nogen Straf, saa at hun enten bør aldeles frifindes, eller med at betale Omkostingen formedels hendes Fordølgelse af viste Omst: ved begyndelsen af Forhøret.

Concl.

Und: Dom bør ved Magt at stande, dog saaledes at M: Jacobsdr. Frifindes for Actors videre Tiltale med at betale Omkostningen iøvrigt som Debes.

Enig i Indstillingen paa Grund af at det ikke er sadsynligt at Elie Justsdr. har handlet forsættelig.

3) Omsen^C Adskillige indicia tale for at Elie Justsdr. Har handlet med Overlæg især naar seet hen til Obducentens sanne Erklæring, som rigtig nok ikke er bleven documenteret, hvori det hedder, at det ikke er sandsynligt at Stødet ved Faldet har bevirket barnets Død. Imidlertid haver ikke fult Bevis og saaledes følger jeg den meldte Mening som Debes har anlagt. Antages det at Elie Justsdr. Har dræbt Barnet, saa er det ligefrem at Elen Jacobsdr ikke kan ansees at være i det Tilfælde 6-6-8 omhandler. Hun kan saaledes blot straffes for hendes Skjødesløshed ved Fødsel, og finder jeg den af Debes bestemte Straf passende. Nø 3 bør frifindes for videre Tiltale. Min Conclusion bliver derfor i det væsentlige som Langberg, ligesom jeg ogsaa er enig med Langberg deri at man har Vanskelighed ved at anføre anden Grund til benaadning for Elie Justsdr. end at hun ikke synes at have handlet med Overlæg.

4) Kiønig^D Som Langberg.

5) Collett^E I det Væsentlige enig med Debes, men tror at den 4de Benaadnings Grund bør udgaae.

6) Mandix^F Som Langberg

7) Justitiarius Bull^G Ligesaa.

Etterord

Eli Justsdatter ble født i januar 1764 på gården Sekkenes av foreldrene Just Sjursen og Eli Roesdatter. Hun ble døpt 01 Feb 1764 i Veøy kirke, med de fleste fadderne fra nabogården Eik på Sekken. Eli forlovet seg med Jacob Thomassen Røbekk (f.ca.1751-1815) i Veøy kirke 23 Apr 1789. Forloverne var Knud Knudsen Røbekk (senere lensmann, og svoger til Jacob) og Peder Pedersen Holm. De giftet seg i Veøy kirke 02 Jul 1789.

Eli og Jacob fikk mange barn: Marit (f.1790), Elen (f.1793), Thomas von Westen (f.1795), Berit (f.1797), Jacobina (f.1800), Anne Kirstina (f.1802) og Mali (f.1807).

Under denne barnetragedien i 1819 var altså Jacob død, og enka Eli Justdatter 55 år gammel. Livstidsdommen sonet hun tydeligvis i Trondheim, for hun døde der som "tukthuslem, 65 år gammel" 18 Aug 1826. Alderen som er oppført i kirkeboka stemmer altså ikke, Eli ble bare 62 år. Kapittelet om henne avsluttes med begravelsen fra Hospitalkirken i Trondheim 27 Aug 1826.

Elen Jacobsdatter Røbekk giftet seg 45 år gammel 06 Nov 1838 i Molde kirke med Paul Hansen Øverland f.1808, døpt 10 Jan 1808 i Molde kirke. Foreldrene hans var Hans Paulsen Olsmedbakken og kona Marit Eriksdatter. Elen og Paul er oppført på Einen under Øverland ved FT-1865. På merkelig vis ha både patronym og fødested blitt feil på Elen ved denne oppføringen. Elen var nok for gammel til å få flere barn, så det er bare henne og Paul der i 1865. Elen Jacobsdatter Øverland døde på julaften 24 Des 1870, og ble gravlagt fra Bolsøy kirke 30 Des 1870. Hennes mann Paul Hansen døde 15 Mar 1879, og ble gravlagt fra Bolsøy kirke 22 Mar 1879.

Elens medtaltalte søster Marit Jacobsdatter giftet seg med Ole Haagensen og ble boende på Røbekk, der hun døde 16 Feb 1870. Marit ble gravlagt fra Bolsøy kirke 24 Feb 1870.

Fotnoter:

^A Jens Peter Debes, 1776-1832, høyesterettsdommer 1814-1832, er førstevoterende i saken.

^B Malthe Sehested Langberg, 1779-1828, høyesterettsdommer 1817-1828, er andrevoterende i saken.

^C Christopher Frimann Omsen, 1761-1829, høyesterettsdommer 1815-1829, er tredjevoterende i saken.

^D Andreas Aagaard Kiønig, 1771-1856, høyesterettsdommer 1814-1837, er fjerdevoterende i saken.

^E Peter Collett, 1766-1836, høyesterettsdommer 1814-1830, er femtevoterende i saken.

^F Jørgen Mandix, 1759-1835, høyesterettsdommer 1814-1831, justitiarius 1831-35, er sjettevoterende i saken.

^G Johan Randulf Bull, 1749-1829, Norges første høyesterettsjustitiarius 1814-27, er sjuendevoterende i saken.

Norges Høyesterett trådte i funksjon våren 1815, med J.R. Bull som den første justitiarius. Domstolen var altså ennå nokså fersk da saken mot Røbekk-kvinnene kom opp i 1819.

1 "Mislighed ved fødselen" heter det, uten at dette blir utdypet. Barnefødsel utenom ekteskap var vel ikke lenger et lovbrudd i seg selv etter 1812 (da leiermålsbøtene ble opphevet). Så hva Elen hadde gjort for at dette skulle fortjene 2 års straffearbeid, må ligge i at hun unnløst å skaffe kvalifisert hjelp (som fantes i nærheten) både til selve fødselen og så til det nyfødte barnet sitt.

2 ibid = ibidem, samme sted.

3 c: A = currente anno, anno currente (dette, inneværende år)

4 s: M = samme måned

5 Concl. = Conclusion

ES: Takk til Kjell Farstad, Skåla, som gjorde meg oppmerksom på denne saksbehandlingen i Høyesterett.